

*Text: Karin Bergström
Vid datorn: Anna Swan
Klipp o klistra: Yvonne Calles*

MIN MAMMA

Frida Björn, min mamma, föddes 13 april 1898 i Överlunne, Fjällsjö socken i norra Ångermanland. Hon hade 9 syskon Morfar var bonde och hade 5 kor, oxe, kvigor och kalvar samt häst. Han dog i hjärnblödning år 1914 endast 56 år gammal. Då fick mamma som var 16 år köra hem foder från skogslotterna och all ved från skogen som syskonen huggit under sommaren.

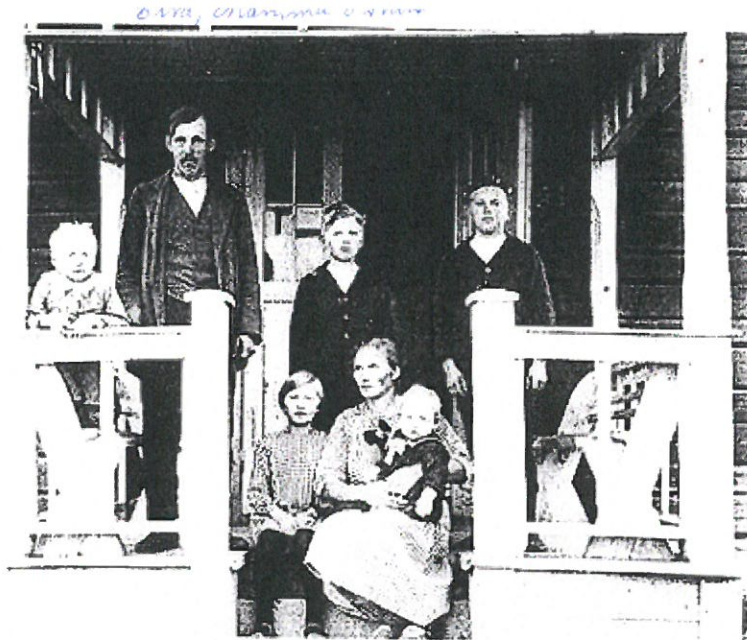

Foto År 1930, Erling, Pappa, Kalle, Johan, Elsa, Mamma, Kurt

På hösten 1914 träffades min mamma och pappa då han tillsammans med ett skogshuggarlag hyrde en stuga av min mormor som blivit änka.

År 1917 gifte de sig och samma år föddes första barnet. De hade redan bestämt att de skulle bosätta sig i Kronvike. Första åren bodde de hos pappas bror som sedan några år tidigare bodde där.

De började från obruten mark med att bygga upp sitt hem. Ladugården byggdes först med plats för några kor och ett rum för deras eget boende. Våren 1919 flyttade familjen in i ladugården i det rum som sedermera skulle bli bagarstuga. De hade då också fått sitt andra barn 1918. Barn nr tre föddes 1921.

Efter fem år står boningshuset klart för inflyttning 1924. Pappa var timmerman och skogsarbetare men mamma hjälpte till både med att hugga och bila virke till byggnaderna. Mamma fick nog dra det tyngsta lasset på torpet eftersom pappa var borta på arbete hela vintrarna och även ibland på somrarna.

Hur de kunde föda och uppfostra 10 barn, åren 1917 till 1942, på detta karga kronotorp är svårt att förstå.

Under krigsåren 1914 till 1918 befolkades byn av 11 fastigheter som så småningom skulle bli totalt 14 stycken.

De första 15 åren fanns ingen väg till byn som ligger 3 km från allmän väg mellan Hoting och Dorotea och 6 km till närmsta affär i byn Rörström. Det blev att använda skidor och sparkstötting på vintern och apostlahästarna på sommaren.

1930 byggdes vägen av pappa, mina två äldsta bröder och farbror Nils. Jag minns att pappa köpte en cykel men min mamma har aldrig ägt någon cykel. Min syster och jag lärde oss cykla på pappas cykel. Det var ju lite knepigt att stå och trampa under ramen, men vi klarade av det.

År 2000

Att åren i byn blev kända förstår man men alla hjälptes åt.

Mor sydde kläder, vävde mattor och bakade bröd till grannarna. I gengäld fick pappa låna häst. När kornet skulle tröskas gick man från gård till gård. Det kunde vara ett tiotal man som kom för att tröska. I stället skulle gården stå för maten. Då kom mammas konserverade kött fram. Det var en riktig fest med efterrätt som oftast var fruktkräm.

Så här berättar min äldsta bror:

”Var det någon i grannfamiljen som dött, kallades mor dit för att sjunga någon psalm till tröst och i många fall bad de om hjälp med svepningen. Om det var ett barn som dött fick pappa snickra kistan. Var det någon förlossning på gång fick mor assistera.

När någon nyfödd unge bland grannarna visade tecken på sjukdom eller dålig hälsa blev mor kallad för att ge nöddop. På den tiden var det många sjukdomar som härjade och ofta var det mor som blev kallad för att undersöka vilken sjukdom det kunde vara. De mediciner som stod till buds var hett vatten, ricinolja, tjära och ingefära. Av detta kan man förstå att det inte var någon som simulerade. Om möjligt fanns det magnecyl i bättre situerade hem. Jag måste erkänna att jag aldrig vågade bli sjuk. Jag kände till proceduren.”

Som tur var fanns det en B-skola i byn. En nyexaminerad fröken kom till Kronvike och blev kvar där så länge som skolan fanns kvar. Vi alla 10 syskonen blev undervisade av henne. När vi kom hem från skolan fick vi se efter småsyskonen medan mamma gick till affären, 6 km från hemmet. Hon gick med smör i ryggsäcken som hon bytte mot socker. Det var ju ransonering på den tiden.

På kvällarna när vi lagt oss och mamma var klar med ladugårdssysslorna satt hon endera vid symaskinen och sydde, kardade ull vid spinnrocken eller stickade strumpor. Hur länge hon jobbade på kvällarna har jag ingen aning om. Men plötsligt en kväll före jul fick jag se att mamma satt och gjorde var sin docka till mig och min syster. Hon tillverkade den av halm som hon gjorde kläder till. Det ljuslockiga huvudet hade hon skickat efter till "Oscar Ahrens" katalog. Min första riktiga docka!

Vad jag längtade till julafton, kunde knappt somna på kvällen. Men hemligheten behöll jag för mig själv.

År 1935, Mamma, Pappa, Erling, Karin, Gösta, Kurt

Mina speciella minnen från barndomen och ungdomen.

Julklapparna beställdes från "Oscar Ahrens" katalog och tygerna från "Viskadals" katalog.

Jag minns inte att mamma var sjuk utom några vintrar som hon drabbades av halsböld. Då kunde hon vila några stunder på kökssoffan. När varbölden var mogen tog hon en strumpsticka och stack hål på bölden. Då tog det inte lång tid förrän hon var pigg igen.

Ett annat minne var när grannfrun skulle föda barn och mamma hämtades mitt i natten. Jag vaknade av att jag såg ett ljussken av en lykta på väggen. (Det fanns ingen elektricitet i byn förrän 1948, precis på julaftonen). När mamma kom hem fram på dagen var hon alldeles blå på armarna. Det var en besvärlig förlossning men allt gick ändå bra.

När min yngsta lillebror föddes 1942 var jag 8 år. Då mamma kom in från mjölkningen i ladugården och började separera ropade hon åt min storebror att han skulle fullfölja jobbet. Jag tyckte det var konstigt för hon var alltid noga med att sköta det själv. Förklaringen kom när hon försvann in i kammaren och jag fick höra barnskrik efter några minuter. På kvällen gick hon som vanligt till ladugården och mjölkade. Hon hade ju vanan med både eget och grannarnas födande.

Jag minns också många roliga minnen från mitt hem. På valborgsmässoafton samlades byns barn och ungdomar hos oss. Vi tände brasan och lekte kurragömma. Efteråt fick vi varm choklad med bullar. Söndagskvällarna mellan kl 16.00 och 18.00 hade vi dansskola i vår loge. En av mina bröder

hade köpt en vevgrammofon med skivor. När någon av våra vuxna grannar fyllde jämna år dansades det också i vår loge. Då fick barnen samsas i vårt hus under tiden.

Jag tror vi växte upp i en lycklig tid! Inga bilar, ingen affär med godis, men gott om lekkamrater.

BRÖLLOP MIDSOMMAR 1957, 3 syskon gifter sig

Övre raden från vänster

Karin och Åke, Svea-Stina och Kurt, Solveig och Bengt

Rad två från vänster

Åkes föräldrar, Svea-Stinas föräldrar, Karins föräldrar,
Bengts föräldrar

Rad tre, äldre syskons barn.

*Minnen av Karin Bergström, nr 7 i syskonskaran, i Falun 2014,
min storebror Johan Karlsson, min brorson Ivan Karlsson, reportage av tidningen
"Nya Norrland" i Hoting och egna berättelser nedskrivet av min mamma Frida Karlsson.*

Nedtecknat för DALARNAS KVINNOHISTORISKA FÖRENING